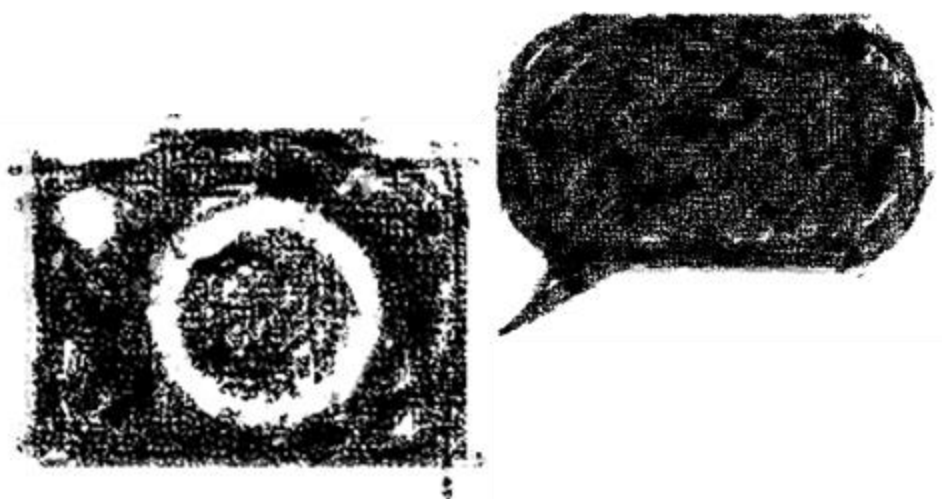

Photovoice

*Een handleiding voor
het werken met de Photovoice methodiek*

KENNISCENTRUM
HAN SOCIAAL

Mediant GGZ / Tactus Verslavingszorg (z.d.)

Hogeschool

van Arnhem en Nijmegen

**Fabian Bijl
Steven Visscher**

Mei
2017

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Fase 1. Het aangaan van contact en opbouwen van een band.....	3
Fase 2. Het plannen van je project.....	4
Fase 3. Het werven van medeonderzoekers.....	5
Fase 4. De start van je Photovoice Project.	5
Fase 5. Photovoice bijeenkomst	6
Fase 6. Transcriptie/coderen	8
Fase 7. Data analyse	8
Fase 8. Collectieve terugkoppeling	9
Bronnenlijst	10

Inleiding

Photovoice is een methodiek die toegepast kan worden op verschillende doelgroepen. Binnen dit onderzoek is Photovoice gebruikt om meer inzicht te krijgen in de belevingswereld van jonge statushouders uit de gemeente Heumen. Deze handleiding hebben wij ontwikkeld aan de hand van praktische voorbeelden om zo inzicht te geven in de methodiek. We zijn gemotiveerd om onze manier van werken overdraagbaar te maken en beogen dit dan ook te doen met deze handleiding. Vanwege de beperkte tijd (4 maanden) waren wij genoodzaakt het principe van Photovoice middels een 'light versie' vorm te geven. Naast deze lightversie willen we aan de hand van onderstaande fasering aantonen hoe wij aansluiting hebben gevonden bij deze specifieke doelgroep. Hiermee hopen wij inzicht te geven in de elementen die van belang zijn in het aangaan van contact met jonge statushouders en het gebruiken van de Photovoice methodiek.

De onderstaande fasering bevat zowel het product (de handleiding) als de verantwoording. Binnen de verschillende fasen wordt beschreven hoe er te werk dient te worden gegaan (implementatie) en waarom dit op deze manier behoort te gebeuren (verantwoording). Op deze manier zijn het product, de implementatie en de verantwoording met elkaar verweven.

Fase 1. Het aangaan van contact en opbouwen van een band

Het vraagt een aanzienlijke investering in tijd en energie om een band op te bouwen met de gemeenschap waarnaar je onderzoek gaat doen. Deze band is voorwaardelijk om ideeën te delen, feedback te ontvangen en vragen te beantwoorden. Als facilitator onderhoudt je het contact en is het je doel om een sterke connectie op te bouwen. Deze connectie vormt de basis van je Photovoice onderzoek en project. Vertrouwen staat centraal in iedere relatie, in het bijzonder wanneer je te maken hebt met kwetsbare individuen of groepen die reden kunnen hebben om elkaar te wantrouwen. De deelnemers zijn medeonderzoekers. Het is van belang om hen uiteindelijk met elkaar te verbinden, zodat zij het werk na afronding voort kunnen zetten. Wij hebben de gemeenschap benaderd door in contact te komen met de huismeester van de panden. Hij was op de hoogte van de plekken waar de statushouders wonen. Toen het contact eenmaal was gelegd, zijn we gaan investeren in het contact. Dit hield in dat we wekelijks op bezoek zijn geweest en elkaar hebben leren kennen door persoonlijke verhalen met elkaar te delen. We zijn op zoek gegaan naar een gelijkwaardige relatie waarin we elkaar konden vertrouwen. Er was sprake van een taalbarrière. Om deze reden kozen we ervoor om contact te maken in kleine groepen. Het ondernemen van een activiteit (zoals bijvoorbeeld een wandeling door het bos) kan ondersteunend zijn in het

voeren van gesprekken met de medeonderzoekers. Het leek de druk te verlagen ten opzichte van de momenten dat we met elkaar om tafel zaten. Er heerste een meer ontspannen sfeer en er was meer ruimte voor eventuele stiltes, daar waar die normaal gesproken voor ongemakkelijkheid kunnen zorgen. Met een gezamenlijke activiteit wordt de spanning voor het gesprek verminderd. Het zou uitnodigend kunnen werken, vanuit een ontspannen sfeer is een medeonderzoeker mogelijk meer bereidt om informatie te verschaffen.

Aandachtspunten voor fase 1

- Neem de tijd voor het aangaan van het contact en investeer hierin
- Ga het contact aan op basis van gelijkwaardigheid
- Deel ook jouw verhaal, wie ben jij?
- Zet activiteiten in om het aangaan van contact te vergemakkelijken

Fase 2. Het plannen van je project

Een goede planning is essentieel. Met deze planning heeft de Photovoice facilitator de mogelijkheid om een positieve ervaring te creëren. In deze planning probeert de facilitator vooruit te denken en mogelijke moeilijkheden in kaart te brengen. Door goed voorbereid te zijn laat je medeonderzoekers zien dat je veel inzet toont en hun kostbare tijd waardevol in wil vullen. De medeonderzoekers herkennen de moeite die is gedaan, en hiermee worden zij gestimuleerd hun ideeën te presenteren.

Aandachtspunten voor fase 2

- Begin tijdig met het plannen en denk stappen vooruit
- Probeer een inschatting te maken van mogelijke moeilijkheden
- Bereid je goed voor en laat zien dat je het onderzoeksproces serieus neemt

Fase 3. Het werven van medeonderzoekers

Het werven van de medeonderzoekers is een belangrijke vervolgstap. In het contact dat we zijn aangegaan, zijn we transparant geweest en hebben we altijd meegenomen dat het om onderzoek gaat. Dit zorgt soms voor een tweestrijd. Met welke motivatie ga je het contact aan? We ontkomen niet aan het gevoel dat we een band met onze medeonderzoekers op bouwen, maar we moeten ons tegelijkertijd bewust blijven van onze onderzoekersrol en het afscheid dat wij bij afronding van het onderzoek zullen gaan nemen.

Het enthousiasme waarmee we in dit onderzoek staan is essentieel gebleken in de werving van onze medeonderzoekers. Daarnaast hebben de statushouders veel behoefte aan contact, maar hebben zij op dit moment geen contact met leeftijdsgenoten.

Het feit dat wij als leeftijdsgenoten contact maken en interesse tonen, kan mogelijk meespelen in de bereidwilligheid van de jonge statushouders.

Aandachtspunten voor fase 3

- Blijf je bewust en wees transparant over de rede van het contact
- Probeer je enthousiasme over te brengen op je toekomstige medeonderzoekers

Fase 4. De start van je Photovoice Project.

Start met het vaststellen van de data. We geven uitleg op individuele basis. Om dit te verduidelijken hebben we ter voorbereiding zelf foto's gemaakt uit ons privéleven. Deze foto's delen we met onze medeonderzoekers. Dit verduidelijkt niet alleen het principe van Photovoice, maar versterkt ook het elementaire vertrouwen. Om te voorkomen dat we door deze uitleg zelf invulling geven, kiezen we er bewust voor om een ander thema te gebruiken. Wij kiezen voor het thema werk. Je voorbeeld dient enkel om het concept Photovoice te verhelderen. Een groep van zeven à tien Photovoice onderzoekers wordt beschouwd als de meest ideale omvang (Wang, in PWHCE, 2009).

Je creëert hiermee een verscheidenheid aan ideeën maar zorgt er tegelijkertijd voor dat iedereen een betekenisvolle inbreng kan hebben. Met deze groepsgrootte is veiligheid bovendien eenvoudiger te waarborgen en is het laagdrempeliger om deel te nemen aan gesprekken en conclusies. Wij hebben tien statushouders bereid gevonden tot deelname.

We kiezen naast eerder genoemde voordelen ook voor dit aantal, omdat er de kans bestaat dat er gedurende het onderzoek nog statushouders af zullen vallen. We leggen uit wat de bedoeling is van dit specifieke Photovoice project. We vragen hen foto's te maken van hun dagelijkse leven. Met wie hebben zij contact? Wie zijn voor hen belangrijk? Wat zijn belangrijke plekken? Waar gaan ze graag heen? En waarheen minder graag? Met wie voelen zij zich verbonden? En voelen zij zich wel eens alleen?

De foto's hebben als doel om ons inzicht te geven in de levens van de statushouders. We controleren meerdere malen of zij onze intenties goed hebben begrepen en vragen hen of ze in de aankomende week foto's willen maken. Daarnaast maken we een afspraak om (minimaal een week later) in gesprek te gaan over de toegestuurde foto's. We benadrukken dat er geen fout bestaat, alles wat zij willen delen is waardevol. Het huidige contact vindt onder andere plaats via WhatsApp.

Wij vragen hen om de foto's tussentijds via WhatsApp naar ons toe te zenden. Naast dat dit de meest praktische manier is, houden we op deze manier ook overzicht in wie wat heeft gestuurd en kunnen we hen gedurende de week benaderen om te vragen hoe het gaat met het maken van de foto's. Na afloop van deze week gaan we in gesprek over de toegestuurde foto's.

Aandachtspunten voor fase 4

- Start vroeg met het vaststellen van datums (foto's en interview)
- Leg Photovoice uit aan de hand van persoonlijke foto's en ander onderwerp
- Beperk de groep medeonderzoekers tot een maximum van tien
- Controleer met regelmaat of zij begrijpen wat de bedoeling is
- Laat het toezenden van foto's via WhatsApp plaatsvinden

Fase 5. Photovoice bijeenkomst

Voorafgaand aan het gesprek druk je de foto's op A4 formaat af. Dit doen we om veel van de foto's te kunnen zien, en om naast het geheel ook makkelijker aandacht aan details te kunnen besteden. Daarnaast laat je zien aandacht te hebben gegeven aan de inbreng van de medeonderzoeker. Ook blijkt dat de medeonderzoekers het waarderen wanneer we de foto's uitgeprint meenemen, het roept enthousiasme op en er komt geregeld de vraag of zij de foto mogen bewaren. Je bekijkt de foto's bij voorkeur samen met een andere onderzoeker en gaat na wat je opvalt. Vervolgens ga je met de medeonderzoeker om tafel.

Het gesprek voer je bij voorkeur uit met zijn drieën, twee onderzoekers en de medeonderzoeker. Eén van de onderzoekers stelt vooral de vragen, de ander probeert waar nodig door te vragen en waarborgt de opname. De medeonderzoeker selecteert 5 à 7 van de door hem gemaakte foto's. McIntyre (in PWHCE, 2009) beschrijft dat het werken met vastgestelde vragen soms beklemmend werkt en dat het de persoonlijke interpretatie kan belemmeren. Uitgaan van het instinct heeft dan ook haar voorkeur. Dit betekent dat je het gesprek op een minder gestructureerde manier voert en meer de dialoog opzoekt. De volgende vragen kunnen ondersteunend zijn in het aangaan van het gesprek;

- Waarom heb jij voor deze foto gekozen?
- Wat roept de foto bij jou op?
- Wat betekent deze foto voor jou?
- Hoe was dit vroeger? (in de situatie van herkomst)
- Hoe zou je het willen?
- Wat zou je anders willen?
- Wat zou hiervoor moeten veranderen?

We onderschrijven McIntyre's bevindingen en vinden dat er niet teveel structuur moet worden gebracht in het gesprek. Dat wat naar voren komt is waardevol. Geef aan een uur nodig te hebben voor het gesprek, dit kan in de praktijk korter zijn maar voorkomt dat er met haast in gesprek wordt gegaan.

Aandachtspunten voor fase 5

- Druk de toegezonden foto's af (A4)
- Analyseer de foto's voorafgaand aan het gesprek, maar bewaak dat je het gesprek niet teveel structureert.
- Voer het gesprek (bij voorkeur) met z'n drieën (medeonderzoeker en twee onderzoekers)
- Neem minstens een uur voor de bijeenkomst

Fase 6. Transcriptie/coderen

Van ieder afgenomen interview wordt een transcript gemaakt. Deze transcriptie wordt gebruikt om de opgehaalde data verder te analyseren. Transcribeer zo volledig mogelijk en neem hierin ook beleving van emotie mee. Nadat er een aantal transcripties zijn, wordt er gekeken naar de codes die terugkomen in de interviews. De transcripties worden individueel doorgelezen en iedere regel tekst wordt voorzien van een code. Er wordt gebruik gemaakt van open labeling. Coderen doe je individueel, op deze manier waarborg je de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. Na afronding worden de codes besproken en wordt er een gemeenschappelijke codelijst gegenereerd. Nadat er overeenstemming over de transcripties is, worden deze toegevoegd aan het software programma ATLAS ti en worden de bijbehorende codes toegekend aan de tekst.

Aandachtspunten voor fase 6

- Transcribeer de interviews (zo volledig mogelijk)
- Codeer de transcripties individueel
- Ga vervolgens in gesprek over de codes en kom tot een gemeenschappelijke codelijst

Fase 7. Data analyse

Voordat de analyse begint worden de transcripties eerst voorgelegd aan de medeonderzoekers. Deze transcripties worden door hun nagekeken op volledigheid en juistheid van de informatie. Vervolgens worden de resultaten bekeken en deelvragen middels de geanalyseerde data beantwoord. Het is aan te raden om de gemaakte coderingen te koppelen aan families. Deze families bestaan uit verschillende codes die overlap hebben. Ga na met welke codes je antwoord wil geven op je onderzoeksvraag en gebruik deze codes vervolgens om datasets te genereren. Met deze datasets geef je antwoord op je onderzoeksvraag.

Aandachtspunten voor fase 7

- Controleer de juistheid van de transcriptie samen met de respondent
- Maak families van overlappende codes
- Gebruik families om antwoord te geven om de opgestelde hoofd- en deelvragen

Fase 8. Collectieve terugkoppeling

Voor de collectieve terugkoppeling wordt gebruik gemaakt van een panelgesprek. Op deze manier probeer je inzicht en verbinding te genereren. De voorgaande fase heeft er voor gezorgd dat er verbanden zijn gevonden in de opgehaalde data. Het is van belang deze data in te brengen in een panelgesprek, met waarborging van privacy. Het doel van dit gesprek is om op basis van de ervaringen een dialoog te laten ontstaan tussen de medeonderzoekers. “Zij vertellen waar hun wensen en behoeften liggen en op welke manier dit kan worden bewerkstelligd” (Stichting Alexander & Verwey-Jonker Instituut, 2012). Een panelgesprek stimuleert collectieve manier van onderzoek. Onder leiding van een gespreksleider praten vier tot tien medeonderzoekers over de foto's en opgehaalde verhalen. Ook dit gesprek wordt opgenomen en geanalyseerd. De kernonderdelen worden verwerkt in de rapportage en zijn het uiteindelijke resultaat van je onderzoek. Wees je ervan bewust dat de rol van gespreksleider hierin van grote invloed is. Bereidt het gesprek goed voor en ga na op welke manier je het gesprek vooraf kunt structureren om op die manier de dialoog te bevorderen. Hiervoor kunnen stellingen helpend zijn. Het creëren van een veilig sfeer waarin iedereen zijn aandeel heeft staat voorop. Dit alles heeft als doel om de betrokkenheid te vergroten en vanuit deze verbinding met elkaar het proces te kunnen voortzetten.

Aandachtspunten voor fase 8

- Breng de opgehaalde data in en zoek naar gemeenschappelijkheid
- Stimuleer de dialoog en zorg voor een veilig sfeer
- Denk voorafgaand aan het gesprek goed na hoe je het vooraf kunt structureren en maak gebruik van stellingen.

Bronnenlijst

Mediant GGZ / Tactus Verslavingszorg. (z.d.) *Photovoice* [Online afbeelding].

Gedownload op 16 mei 2017, van https://www.herstelintwente.nl/images/photovoice.png_500x0_q85.png

Prairie Women's Health Centre of Excellence. (2009). *A practical guide to Photovoice:*

Sharing pictures, telling stories and changing communities. Geraadpleegd op 16 mei 2017, van http://demos.be/sites/default/files/photovoice_manual.pdf

Stichting Alexander, & Verwey-Jonker Instituut. (2012). *Panelgesprek* Geraadpleegd op 16

mei 2017, van <http://www.toolkit-jeugdparticipatie.nl/images/methoden/15-Panelgesprek.pdf>